DONOSTIAKO UDAL LIBURUTEGIA - BIBLIOTECA MUNICIPAL DE SAN SEBASTIÁN

ITZ BATZUEK EUZKERA ZALEANTZAT

IPARRAGUIRRETARRAK

Gorputz indartsuan anima indartsua

Benetako adiskide batek, idazki polit bat, karta polit bat, bidaldu dit Ameriketatik. Iparragirre, Gernika'ko arbola'ren egillearen emazte ta semien berri batzuek ematen dizkit idazki ortan, eta berri oiek jakingarri diralako, ementxe ipiñi nai dizkitzutet errex, argi ta garbi.

Iparragirre, Anjela Kerejeta'rekin ezkonduta egon zan. Senarra emaztea baño lenago il zan, eta au, alargundu zanean, berriz ezkondu zan; Bidasoa'z aruntzko euskaldun Andres Elutxauz jaunarekin.

Anjela gaxo au, oraintsu il omen da, Garagarrilla'ren 20ean. Zarra zan; larogei ta iru urte zituan, eta ala ere, ta aspalditik biotzeko miñez egon arren, pixkor bizi omen zan.

Nere adiskideak entzun duanez, gogoz ta biotzez kantatzen omen zuan amona onek bere senarrak asmatutako Gernika'ko arbola, ta bein baño geigotan,

adoratzen zaitugu
arbola santua

esaten, negarrez belauniko ta zerura begira jartzen omen zan.

¡Jaungoikoak berekin dezala amonatxo onen anima!

Iparragirre ta bere emazteak izan zituzten seme-alabetatik, lau alaba ta seme bat bizi dira. Seme au Juan da; gizon bikain, indartsu, sendoa. Bere indarra zenbaterañokoa dan jakin dezazuten, gertaera batzuek esango dizkitzutet.

Eun eta larogei kiloko arri bat lurrean jartzen omen du; azpitik lokarri bat, soka bat, pasa, eta goitik soka oni eskuiko erdiko beatzarekin elduaz, arra bat gora lurrari knetzen omen dio arria Ia beste bat.

Kuxkurtuta gurdi baten azpian sartzen da, ta zutituaz, gurdia lepo-gañean jasotzen du. Gero eskuetan artuaz, aidean buruz gora altxatzen du. Geigo ere bai.

Bein batean, Buenos Aires'ko kalietan zebillen bere emaztearekin. Ustekabean tranbia batek azpian artu zuan emaztea, ta ezin irtenik geratu zan. An zan Juan indartsua ordea. Lurrean belauniko jarri zan, ta ukabillari belaun gañean eutsiaz esku batekin tranbia jaso zuan eta bestearekin bere emaztea atera zuan tranbia-azpitik.

Gero, ortarako jarrita dauden etxe batera eraman zuan emaztea zauriak sendatzera, ta ango sendakiñakin indar-kontuz itzekiten asi omen zan Juan au. Esaten zituanak egiak ote ziran jakiteko ero indartsuenak menderatzeko zeukaten elektrizidade-makinan jarri omen zuten gizona; makinari alik eta indar aundienak emanda ere, Juan ez omen zan ikaratu: miñik gabe ta dardararik gabe artu omen zituan guziak. Sendakiñak arrituta gelditu zirala esan bearrik ez dago: orrelakorik ez omen zuten beiñere ikusi, ta ikusiko zutenik uste izan ere ez.

Orra, bada, Iparragirretarrak nolakoak diran eta diran: gogoz, biotzez, animaz, indartsuak; gorputzez ere indartsuak.

Animaz indartsu izan ez balitz Joxe Mari'k etzuan **Gernika'ko arbola** egingo, ta euskaldunen biotzak etzituan piztu ta sutuko. Gorputzez ere indartsu izan bear da, Juan'ek egin dituanak egiteko.

Orrelakoak dira egizko euskaldun jatorrak: gorputz indartsuan anima indartsua dute.

G. MUJIKA.

Errepeñ zar-bat

Nere aspaldiko oyarzuarran-tzat

"Oyarzún: Nor nola datorren, alá erantzún". Orrá non duzuten, mutillak, zuen errepeñ zarrá.

¿Zer esan naiduen? Ona emen nere démboratako guertaera bat erakusten diguna:

Beiñ batian etorrizen gure errirá indiyano aberats purrakatua (bañon buruan olua askocho zeukan bat) bere emazte eta seme-alabakiñ, erriko nagusi jartzeko ustian edo asmuetan.

Luzaró samar egonduzen isill-isillik iñorengana azaldu gabe ibilliyaz bakar bakarrik jo ta kali, bazter denak ikusten.

¿Zeiñ diaurru otedá au? Esaten ganuen denak arrek beguiziarka beguiratzen zuen orduan,

¿Zer arrayotako jodu, onek onontz?

Pillistiyotarren bat izan biardik onek.

Dembora joan, ta dembora etorri, gure arrotz ori beguiziarka, eta gu berriz kopet illunakin.

Orrá bada, arratsalde batian, sartuzen Michelenáneko kupeletegui aundi eder artan, ta eskatuzuen gopor bat sagardó. Iñori eskeñire gabe, "ziplo" sartuzuen zintzurrian. Emantziyon saltzailliari bere dirua ta, antaemen joantzen ez bat eta ez bi. Aba zabalduta jarrizian denak esanaz: ori ez auk cristaba, aguiyan pillistitarren bat izango duk.

—¿Ori? Lotsagabe galanta. Urrengo eldudenian, ni emen banagó, ¡ai!... zer epurzulokua eramango duen, esantzuen Alcibarko indartsu Arbidek.

—Nik, beste gauzik egingo nikek, etorriden bidetik, dijuala bere errirá. Emen ez diyegu orrelako zarpall bearrik. Iñolaz ere onara jo duenian Jainkuak bazekik zein den —esan zuen beste batek.

—Mutillak (ejueiñ zuen gazte batek) Oyarzuarrak gará edo ez gará? Gure errepeñ zarra, ¿zertako da?

Autsi edo urratu, onez nai ez badu, gaitzian. Lagun arte batian, sagardua eraten duenak iñori eskeñi gabe, ez da guizona, ez da Cristaba, ta guk eguinbiar diyogu ¡Futilikau!... dijuala emendik etorriden bidetik.

... ...

Urrengo egunian jakindu ganuen "Pillistiyo" urá, izutu ta alde eguin zuela gure erritik.

"¡Nor nola datorren ala erantzun!!"

ARKALE.

IGANDE-ARRATZALDEAN

"ERORIAK"

Bakar - bakarrik, lagunik gabe
sagardotegui - bidean
mutil gazte bat ikusi nuan
igande - arratzaldean.
Begia erne, bekokia argi,
oker - antzean buruan
txapela beltxa, paparra txuri,
zigor ezo bat eskuan
ta espartiñak txuri, oñetan,
arroxko xamar zijuan.
Atik odeiak bekoki ura
aldiz lañotzen baitzuan...
gaxoak zer ote zuan?
Uso txuriak ugari,
eliz - alderantz urduri:
neskatxa gazte itz - jarioak
bide - erdian mutillari:
—"Agur, Bixente aspaldikoa:
Melilla'tikan zer berri? "
" —Melilla'tikan? Berri onik ez:
esaten dutenez, noski,
ni laister ara nijualako,
urruti ez dagon bati
biotza edo... ez dakit ba nik... "
" —Exur - exur! Mami - mami! "
" —Zeñeri? Ederrenari!..."
Ango algara gozo - gozoak
aldameneko sasitik
txori - mordo bat aizkatu zuan...
gero... txoriak ixilik,
eta neskatxak atzetik
" Mutil gaxoa! — esaten zuten—
kupigarri da aratik.

* *

Sagardotegi - atean
sartu zanakin batean,
ango kaixo! ta bizkarrekoak!
mutilla poztu naiean,
gazte lagunak saiatu ziran
bakoitzak al zun añean.
Batek "edantzak", besteak "tira",
onek "bete seigarrena:
" Moro guztiak garaitu... ko
onek emain dik kemena: "
arontzakoak "edantzak, motell;
nere eskutik urrena
noiz izango dan eta... edazak
bildurrik gabe, gizona! "
Txoko batean agure xar bi,
urteetan sartuxeak.
" Gizagaxoak! — zioten ixil—
Oi, zeñen doakabeak!
Ardit zar baten errurik ez ta
Melilla'ra juan bear! "
Begia xotil, bekokia apal
txapela beltza eskuan
bakar - bakarrik astelen - goizan
elizan ikusi nuan
otoitz egiten, gero aitortzen,
urren Aingeru - Mayean,
indarra daman ogi gozoa
artzun bere biotzean.
Meza - ondoan amona xar bi,
elizako ateetan,
"txutxuputxuka" ikusi zeizken
jardun ta jardun izketan:
" —Marinaxi'ren seme zarrena
nun bait izango zenduan;
Melilla'rako erori dala
diote zori gaiztuan. "
" —Gizagaxoa! Urrikari det!
Zeñek esan bear zuan!
Andre gaxoa!... Zer naigabeak
Mariñaxi'ren barruan. "

MANUEL LEKUONA (Pbro.).

ARRANTZALEA ta MÀISUA

Artzai-mutil gazte bat, udaberriko goiz diztikor batez, mendibizkar orlegi (berde) ta loretsuan bere arditxoak zainduaz aeaiki ta gozaro arkitzen zan. Uneroko kantu ta soñu-joteaz erakusten zuen bere barrengo atsegin ugariya. Alakoren-batean urreratu zitzayon an inguruan eizatzen zebillen bere aberria'ren "Emperadoria", ta onginaiz, onela itz egin zion:

—Alaitsu arkitzen zaitut, gazte

Artzaiak, nori itz-egiten zion jakin gabe, erantzun zion:

—Bai ¿ta nola ez? Gure emperadoria bera ere ez da ni baño aberatzagoa.

—¿Benetan? — zion arriturik emperadoriak— Jakin bear det nun dituzun aberaski oyek.

—Bai, bai. Ara; —jarraitu zuen artzaiak— Ortze urdin ortan agertzen zaigun eguzki diztikorrak, emperadore jaunarentzat bezin argi bialtzen du neretzat ere. Mendi ta zelai, ibar ta soroak bakoiztasun gabe ematen diztigute urrin ta usai goxozko ostail ta loreak. Nere esku ta besoak ez nituzke emeango berreeun milla pesetagatik, ta nere begiak erosteko ez dira naikoa emperadoriaren aberaski guziak. Nai detan aña jaten det, edan ere bai, zer jantzi badet, eta urtero lansaritzat ematen dirate bear detan aña diru. Gañera, Jaungoikoarekin ondo nago. ¿Ez al-naiz bada emperadoria bezin aberatsa?

Emperadoriak irri-parrez artzaiari begiratuaz, ta norekin itz-egiten zuan esan ondoren, erantzun zion:

—Bai, artzai zoriontsua: arrasoia dek. Ire emperadoriak ere orrela uste dik. Iraun dezaikela urte azkotan zorionezko aiaitasun orrek.

Barrengo alaitasunez
Bizi dan otseiña
Emperadoria baño
Aberatsago da.

G'tar B.

Langillientzat lege berri bat

Zartzaro legea

Maisu arroxko bat sartu zan arrantzale baten txalupan, Pasay'ko itxasparrena igarotzeko.

Eseri ta beriala galdetu zion arrantzaleari:

—¿Ikasi al-dek iñoiz "Filosofía" deritzaion jakintza?

—¿Pilosopia? ta ¿zer da ori?

—¡Ja, ja, ja! ¡A gizagaxoa! Kontu egin zak bizitzaren lauren bat galdu dekala. Eta ¿"Geografía"?

—Ezta entzun ere.

—Ba, galdu dek bizitzaren beste lauren bat. Eta ¿"Astronomía"?

—¡Bai zera! Berriketak dira oyek.

—Bizitzaren iru laurenak galdu ditut.

—¿Bai? Orduan zuk gutxienez berreun urteko bizitza izango dezu?

—Askotxo ditut.

—Ba, nik iru laurenak galduta ere berrogei t'amar urte nigan ditut.

Onetan, «pilosopikeritan» zeudela itzuli zan txalupa, ta erori ziran biyak uretara.

—¿Ba-aldakizu igari? —galdetu zion arrantzaleak maisuari:

—Ez gizona, ez.

—Orduan, kontu egizu galdu dezula bizitza guzia.

NEU NOSKI.

Langillientzat lege berri bat

Zartzaro-legea

Gipuzkoa'ko Aurrozkitegia'k argitaratu duan liburuko batetik artua.

Orain bi urrte langille zarren alde zerr edo zerr egin nalaz, Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia'ren izenean banatu genituen dei batzuetan, itz oek jarri genituen:

" Gizona zartzen danean ¿nora bidaldu? Lanerako gauza ez bada ¿nun sarrtu? ¿Ixil-ixilik, otzak eta goseak il dezatela utzi? ¿Aterik-ate eskean ibiltzeko esan? ¿Urrte ta urrtietan bizi izan dan toki goxo ta maitetik atera ta bearrtsu-etxean sartu?

" Ez orrelakorik. Bere bizi guzian lanean aritu dan gizonari etzaio zarrtzaroan orrelako sari lotsagarririk eman bearr".

Eta aurreraxego:

" Gizonen biotzetatik datozen garraxi indartsuak, zarrai ta lanik ezin egin dezatekenai egoki lagundu bearr diegula esaten digute. Laguntza orren bearra mundu guzian zabaldu da, ta erri guziak dabilt laguntza bearr bezela emateko bide aukerako ta onenaren billa".

España'n ere bide orren billa asi zirala, esan genuen gero. Ta bide ori zein zan ere esan genuen: Gobierrnoa'k, nagusiak eta langilleak illabetero-illabetero zerrbait emanaz, langilleak zarrtzaroan bearrko zuana biltzea.

Bide orrtan poliki-poliki ibilli bearr zan orrdea, ez guztia batean egiñaz. Orrduan, ez langilleak eta ez nagusiak, etzeuden ezerr emateko, ta emango etzutena eskatzea alperrik eskatzea izango zan. Ez zitzaleten, bada, eskatu.

Nagusia ez zegon ezerr ematera bearrtua; langillea ere ez. Nai bazuten, eman zezateken orrdea. Ta naiz batak, naiz besteak, naiz biak, zerrbait ematen bazuten langille baten zarrtzarorako, Gobierrnoa bearrtua zegoan langille orren zarrtzarorako zerrbait ematera, aurez aginduta zeukana ematera.

Iruretatik (langille, nagusi ta Gobierrno) Gobierrnoa bakarrik zegon, bada, langillien zarrtzaroaren alde zerrbait egiteko bearrtua.

Bearr zana irixteko, gutxitxo zan ori, orrdea. Nai dana irixteko, iruren lag... tasuna bearr da. Asitzeko, ondo zegoan Gobierrnoa bakarrik bearrtzea, baña gero nagusia ta geroago langillea bera bearrtzeko asmoak arrtuta zeuden. Irugarren mallara ondo igotzeko, lenengo lendabizikora igo bearr da, ta bigarrenera gero. Gobierrnoa bearrtzeza lendabiziko malla zan; nagusia beartzea bigarrena, ta langillea bearrtzea irugarrena.

LEGEAK ZERR AGINTZEN DUAN

Langillientzat zartzarako-legea izena jarri dioten lege berri bat egin eta zabaldu du España'ko Gobierrnoa'k; Ilbetza'ren 23'an agerrtu zan "Gaceta'n".

¿Zerr agintzen du lege orrek? Beren langillien zarrtzarorako zerrbait ematea agintzen diete España'ko nagusi guziei.

Orain arrte, nagusiak ez zeukan bere langillien zarrtzaroaz zerr ikusirik. Lanerako gauza zan bitarrtean asteroko irabazia txintxo ematen bazion, ez zeukan beste egitekorik.

Zartutakoan, ezer eman gabe etxetik bidaltzen bazuan eta langillea goseak iltzen bazuan ere, etzion nagusiari iñork ezer esango. Zarra zan, lan egiteko ez zan gauza, ta etxetik bidaldu zitekean langillea.

Orain ez, Langillea zartutakoan bidaldu dezake etxetik, baña ordurako, apurka-apurka, illero ainbeste, eman bear izango du langille ori ser janik gabe gelditu ez dedin. Emendik aurrera, nagusiak, langilleari, bere lanaren irabaziaz gañerea, ainbesteko bat eman bearko dio illero-illero, zartzarora iritxitakoan bizi-bidea izan dezan. Ortara beartzen du orain azaldu dan lege berri onek, **Langillientzat** zartzarolegea izendatu duten lege onek.

¿BEARREZKOA AL ZAN?

Lege au ¿bearrezkoa al zan? Orain urte batzuek dirala egin izan baziguten galdera au, lege ori ondo zegola baña Guipuzkoa'n bear-bearrezkoa ez zala erantzungo genuen.

Oraindik urte gutxi dala ere, nagusiak eta langilleak etxe batekoak bezela bizi ziran Guipuzkoa'n. Alkarren artean ez zan aserrerik izaten. Adiskidetasun ederrean bizi ziran. Langilleak ez zion igurik nagusiari; nagusiak maite zun langillea.

Orrela bizi ziranentzat, lege au alperrikakoa edo erdi-alperrikakoa izango zan. ¿Gipuzkoa'ko nagusi batek, bere izandako langille bati ateak itxiko al zizkion bada, zartu zala ta beste gabe? ¡Bai zera! Ez ditugu atona gutxi ikusi, atezai edo lan arin eta ezerezak egiten, eta gazte ziranean bezelaxe irabazten... Aiek kalera bidaltzeko bezin nagusi biotz gogor gutxi zan Gipuzkoa'n.

Gauza guziak aldatzen dira, ordea, ta Gipuzcoa'n ere nagusi tan langille guziak ez dira lengo adiskidetasunean bizi. Kanpoko langille asko etorri zaizkigu, ta kanpoko nagusi batzuek ere bai. Ori dala, ta mundu guziko langillen iritzi ta asmo berriak gure errietara ere iritxi dirilako, nagusi-langillien arteko adiskidetasun ura ausitzen asi da, ta elkarren arteko aserreak burua sarritxo azaltzen dute.

Aserrea asi ezkero, bakoitzak gutxi egingo du bestearen alde. Langilleak al duan geiena eskatuko du, nagusiak, al duan gutxiena eman. Zikoizkerizko bide ortan jarri ezkero, alkarrenganako adiskidetasuna kendu ezkero, Gipuzkoa'ko nagusiai ere langillien alde egiten zutena egiteko gogoa kenduko zaiete, ta zarrai ere oraindañoko begirunea gero ez izatea gertatu liteke.

Lege onen bitartez, ordea, nai ta nai ez nagusiak bere langillien zartzaroaren ardura izan bear du. Ondo dago, bada, lege au.

Gran negocio

Se vende un hermoso cortijo en la provincia de Jaén con varios edificios, molino harinero, etcétera, con estación del ferrocarril. Precio un MILLON DE PESETAS, produciendo más de CIEN MIL anuales.

Para detalles dirigirse á las in...ales R. O. á esta Administración.

COMPRO BRILLANTES

y perlas, alhajas antiguas y modernas, pagando todo su valor. Venta de muchas joyas de verdadera ocasión.

GARIBAY, 3, TIENDA.

Automóvil

"MARMON", torpedo de lujo, 34 HP., cinco-siete asientos, arranque y alumbrado eléctricos, cinco ruedas metálicas, modelo reciente, precio 19.000 pesetas.

Informarán CHURRUCA, 2, primero derecha.

Pérdida

de cartera, con documentación de camión - automóvil á nombre de Añorga - Turrillas y "carnet" de conductor, también de Turrillas. Por ser de gran necesidad, se gratificará al que la entregue en FUENTERRABIA, 16, cacharrería.

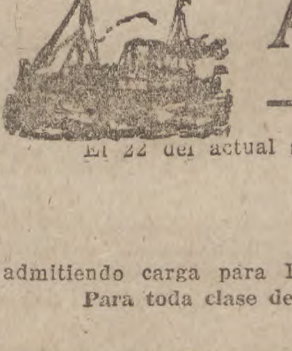

Armement Deppe

ANVERS

El 22 del actual saldrá del puerto de PASAJES el vapor belga

MEUSE

admitiendo carga para BORDEAUX, ANVERS y HAMBURGO.

Para toda clase de informes dirigirse á sus consignatarios en San Sebastián y Pasajes: VIUDA Y SOBRINOS DE MANUEL CÁMARA.

LA PERLA VASCONGADA

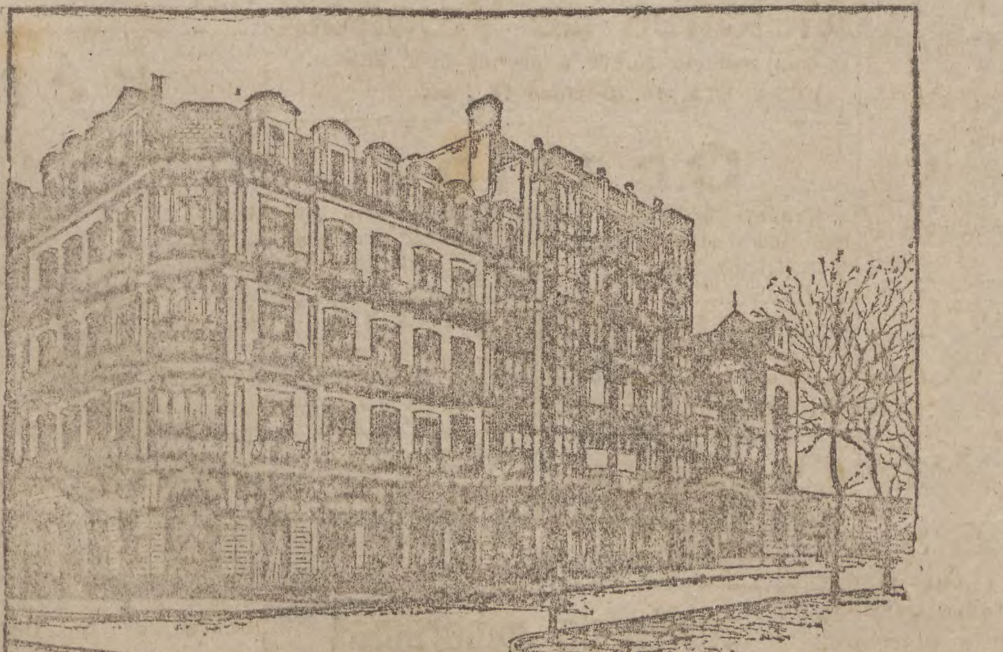

Sedas. Lanas. Géneros blancos.

Fabricación de tapices á mano.

Alfombras de todas clases. Sastrería para señoras y caballeros.

TELEFONO NÚM. 13

ANDIA, 9 Y 11 Y HERNANI, 2